
УДК 929 : 80 Нахлік

Ростислав Радішевський
Інститут філології
Київського національного університету
імені Тараса Шевченка

ПОЛОНІСТИЧНІ ТА КОМПАРАТИВНІ СТУДІЇ ЄВГЕНА НАХЛІКА (До 60-річного ювілею)

У статті висвітлено науковий доробок та методологічні основи досліджень видатного вченого – славіста, полоніста, русиста і компаративіста Євгена Нахліка, якому виповнюється 60 років. Проаналізовано його полоністичний доробок, шевченкознавчі праці, дослідження творчості Куліша, Франка, Івана Котляревського.

Ключові слова: полоністика, польсько-українські літературні зв'язки.

Rostysław Radyszewski. Polonistyczne i komparatywne studia Jewhena Nachlika (z okazji jubileuszu 60-lecia).

W artykule przedstawiono dorobek naukowy oraz metodologię badań wybitnego uczonego – slawisty, polonisty, rusycysty i komparatywisty Jewhena Nachlika, który obchodzi 60-lecie. Analizuje się jego dorobek polonistyczny, prace poświęcone twórczości Szewczenki, Kulisza, Franki i Kotlarewskiego.

Słowa kluczowe: polonistyka, polsko-ukraińskie związki literackie.

Rostyslav Radyshevskyy. Polonistychni and studies comparative Yevhen Nahlika (60 th anniversary).

The article analyzes the scientific contributions and research methodological bases of outstanding scientist, Slavic studies, Polish studies and comparative studies researcher - Eugeny Nahlik, who turns 60 years old. His heritage in studies of Shevchenko, Kulish, Franko, Ivan Kotlyarevsky was analyzed.

Keywords: Polish Studies, Polish-Ukrainian literary connections.

Ім'я Євгена Казимировича Нахліка добре відоме в Україні і Польщі передовсім завдяки його книгам «Доля — Los — Судьба: Шевченко і польські та російські романтики» (2003), «Творчість Юліуша Словацького й Україна. Проблеми українсько-польської літературної компаративістики» (2010), «Пантелеймон Куліш: Особистість, письменник, мислитель» (Київ, 2007), «І мертвим, і живим, і ненарожден-

ним»», і самому собі: Шевченкове ословлення минулого, сучасного й майбутнього та власної екзистенції» (2014). Історик української літератури, літературний критик, біографіст, джерелознавець, текстолог; шевченкознавець, кулішезнавець, франкознавець; славіст, полоніст, русист, компаративіст. А ще — організатор академічної науки. Автор понад 430 власних наукових публікацій, які стосуються розвитку української літератури та окремих письменників у слов'янському та загальноєвропейському культурному контексті від кінця XVIII ст. до наших днів. Серед його публікацій — 13 монографій, 2 колективні монографії, 2 брошури, 7 розділів в академічних історіях, у тому числі «Історія української літератури» (т. 1, 1987; кн. 1, 1995, кн. 2, 1996; кн. 1, 2005, кн. 2, 2006), «Історія Львова» (т. 2, 2007), він співавтор 4 університетських і 2 шкільних посібників, підручників та хрестоматій, автор сотень статей (зокрема енциклопедичних, літературно-критичних), передмов, рецензій тощо. А крім того, упорядник і коментатор видань творів П. Куліша, І. Франка, Т. Шевченка, М. Шашкевича, української новелістики кінця XIX — початку XX ст. Під керівництвом Євгена Нахліка захищено десять кандидатських дисертацій, видано в різних серіях установи та поза ними майже 60 наукових книжок.

Народився учений 22 січня 1956 р. в містечку Судова Вишня Мостиського району Львівської області. Закінчив філологічний факультет (українське відділення) Львівського державного університету ім. І. Я. Франка (1979, спеціальність: філолог, викладач української мови та літератури). Пройшов шлях від аспіранта (1981–1984), молодшого наукового співробітника (1984–1989) і наукового співробітника Інституту літератури ім. Т. Г. Шевченка НАН України (1989–1991; водночас у 1987–1991 рр. був ученим секретарем Наукової ради АН України з проблем класичної спадщини і сучасної літератури) до керівника його Львівської філії (від 1991 р.). Євген Нахлік організував відновлення, а фактично створив заново на новій кадровій та матеріально-технічній базі Львівське відділення Інституту літератури ім. Т. Г. Шевченка НАН України і впродовж 20 років існування цієї науково-дослідної установи незмінно керував нею. Від квітня 2011 року призначений директором-організатором, а в квітні 2012 року обраний за конкурсом і затверджений Президією НАН України директором Інституту Івана Франка НАН України, створеного на основі Львівського відділення Інституту літератури.

Кандидат (1985), відтак доктор (2009) філологічних наук. Вчене звання старшого наукового співробітника присвоєно 1996 р., професора — 2012 р. У березні 2015 р. за рекомендацією академіків НАН України Івана Дзюби і Дмитра Наливайка та активної підтримки академіка НАН України Степана Павлюка, членів-кореспондентів НАН України Ростислава Радишевського і Тамари Гундорової обраний членом-кореспондентом Національної академії наук України по Відділенню літератури, мови та мистецтвознавства. Член редколегій наукових збірників «Актуальні проблеми слов'янської філології. Серія: Лінгвістика і літературознавство» (Бердянський державний педуніверситет), «Київські полоністичні студії» (Інститут філології Київського національного університету ім. Т. Шевченка).

Євген Нахлік — активний учасник численних всеукраїнських і міжнародних наукових конференцій в Україні, Польщі, Австрії, Словенії, Румунії, Росії, зокрема міжнародних конгресів українців, наукових сесій НТШ, шевченківських конференцій, Шашкевичівських читань, міжнародного симпозіуму «Іван Франко і світова культура» (Львів, 1986), Міжнародної наукової конференції «Іван Франко — письменник, мислитель, громадянин» (Львів, 1996), Міжнародного наукового конгресу «Іван Франко: дух, наука, думка, воля» (Львів, 2006), Міжнародних конгресів славистів — XII-го (Краків, 1998) і XIII-го (Любляна, 2003).

Читав лекції з історії української літератури у Варшавському та Віденському університетах, Університеті у Брно (Чехія), Вищій педагогічній школі в Ольштині (Польща), на курсах Міжнародної школи гуманітарних наук Східно-Центральної Європи «Нові методології досліджень і навчання» (Львів, Краків). Був головою ДЕК зі спеціальності «українська мова та література» у Прикарпатському національному університеті ім. В. С. Стефаника, Ніжинському державному педагогічному університеті ім. М. Гоголя, Львівському національному університеті імені Івана Франка.

Полоністичні зацікавлення Євгена Нахліка пов'язані з українсько-польською компаративістикою і зосереджені навколо чільних постатей української та польської літератур XIX — початку XX ст., передусім доби романтизму — Т. Шевченка, П. Куліша, А. Міцкевича, Ю. Словацького, З. Красінського, Ю. Б. Залеського, М. Грабовського, почасти Ц. Норвіда, а також постаті І. Франка, в орбіту яких потрапляють і менш відомі, а

то й малознані письменники. До початку 2016 р. в українській та польській пресі з'явилося кілька книжок і десятки інших публікацій дослідника (статей, тез, інтерв'ю, хронікальних дописів), що висвітлюють питання українсько-польських літературних та культурних зв'язків, а також українсько-польської літературної типології (загалом понад 60 публікацій). Євген Нахлік взяв участь у багатьох українсько-польських та полоністичних конференціях в Україні та Польщі.

Основною і найвагомішою серед цих публікацій є, безумовно, новаторська монографія **«Доля — Los — Судьба: Шевченко і польські та російські романтики»**, яка вже кільканадцять років — од часу виходу в світ у Львові 2003 року — викликає чималий постійний інтерес літературознавців та широкої читацької аудиторії. Судячи з того, наскільки з часом зростає її значення, як монографія стає рекомендованою й обов'язковою позицією в університетських програмах і курсах, а також враховуючи той факт, що вона й досі залишається єдиною такого роду й масштабу працею про Тараса Шевченка в компаративному аспекті, можна зробити висновок про неї як про вже достатньо апробований, неперехідний набуток українського порівняльного літературознавства.

Що ж виділяє фундаментальну працю Є. Нахліка з решти **шевченкознавчих досліджень**, чи навіть вужче — лише антропологічно спрямованих студій, адже темою свого аналізу автор обрав творчу індивідуальність письменника? Мабуть, цією рисою не можна вважати сміливість (надто ж після не менш сміливих інтерпретацій Григорія Грабовича чи Оксани Забужко), або оригінальність об'єкта дослідження (самі по собі романтичні письменники часто стають об'єктом компаративного аналізу в різних поєднаннях), або ж ті питання шевченкознавства, які розкриваються у монографії. Незважаючи на це, неможливо не відчутти унікальності цієї книжки, її несхожості на інші дослідження, її виправданості — у підсумку — претензійності. Авторіві вдається оживити перед нами не одну, а відразу кілька «бронзових» статуй, що населяють міста, підручники, свідомість і навіть підсвідомість одразу трьох слов'янських націй, він змушує досліджуваних письменників відбутися віртуальну зустріч як у хронотопічних, так і в епістемологічних пунктах, пройти визначений науковою стратегією маршрут, покликаний віддзеркалити їхній творчий і суто людський досвід і змусити нас наново пережити його.

Категорію досвіду можна б назвати однією з найпринциповіших, хоч у автора й не названих, методологічних складових його монографії. У полемічних твердженнях Євгена Нахліка, в яких він наполягає на примарному статусі історичних (на відміну від глибших генетичних чи провіденційних) причин усього розмаїття поглядів і переконань Шевченка, Пушкіна, Міцкевича та Словацького, можна побачити саме історичний досвід нашого часу, абстрагований від поточної політики, від особистих predisposицій, етнічних стереотипів чи архетипів національного позасвідомого.

Орієнтація на сучасну методологію досвіду чи «досвідчування», яка набуває дедалі ширшого визнання в антропологічно орієнтованих літературознавчих працях, прочитується також у намаганні автора підходити до спадщини Шевченка і супутніх йому в дослідженні видатних письменників-романтиків як до «дій», а не як до творів-об'єктів, що складала собою кістяк Гегелевої «мистецької держави». Згідно з сучасними теоріями рецепції, не існує й ніколи не існувало окремо взятого твору мистецтва, який, раз створений, залишається незмінним протягом усього свого «фізичного» існування. Взаємодія літературних текстів з біографіями їхніх творців, з іншими текстами, з історичними обставинами, ментальними особливостями епох, їхнє постійне обертання в діалозі культурних цінностей та етнічно-національних пріоритетів стали основою, яку Євген Нахлік поклав у розуміння й власну інтерпретацію творчої індивідуальності Тараса Шевченка в колі рівновеликих йому митців слов'янського романтизму.

До прикметних рис монографії належить і те, що автор враховує величезний досвід попередніх інтерпретаторів творчості видатних романтиків, органічно долучаючи його до власного досвіду пізнання й переживання їхньої творчості та їхніх індивідуальностей, реалізуючи бахтінську концепцію діалогізму й етичних аспектів функціонування літературних явищ.

Методологічна стратегія дослідження — «від осмислення тексту — до осмислення буття» людини в соціальному, національному й універсальному вимірах, трактування творчості як вираження людської індивідуальності, еманациї її набутого екзистенційного досвіду — свідчить про те, що Євген Нахлік дотримується антропологічного розуміння літературних явищ, котре, своєю чергою, уміщає в себе всю множинність конкретних аналітичних підходів, яких тільки

може запропонувати сучасна гуманітаристика. Якщо, скажімо, на світанку формування психоаналізу чи теорії архетипів інші науки запозичали в літератури її питомий матеріал для розгортання й підтвердження своїх позицій, то тепер літературознавство повертає собі цей матеріал, але збагачений досвідом різних наук — антропології, історії, психоаналізу, соціології, історії ідей.

Продуктивність і незаперечну цінність такого збагачення демонструє монографія Євгена Нахліка в розділах, присвячених історичній та міфологічній свідомості Тараса Шевченка в компаративному колі романтичних письменників, їхнім поглядам на державу як таку, на суспільно-політичні умови й режими, проблемам ролі поета в житті нації, світогляду й ідейних переконань, конструювання ідеального майбутнього.

Подібно до стратегії «від осмислення тексту — до осмислення буття», аналізуючи антропологічні характеристики творчої індивідуальності Шевченка і польських та російських романтиків, автор простежує їхній рух від зовнішніх (соціальних, національних) — до внутрішніх (екзистенційних, трансцендентних) чинників, від конкретики до універсалій, від соціального до особистого, слухно подаючи духовий простір людини як складне й багатоаспектне явище, яке неможливо розкрити в одному підході чи за допомогою якогось одного аспекту або методу.

І все-таки хоч би як далеко заглиблювався автор монографії в антропологічні, біографічні, філософські (зокрема історіософські), етичні чи соціологічні питання, що їх він охоплює своїм дослідницьким зором, він завжди відштовхується од літературних текстів — чи то в аналізі й глибокому прочитанні окремих творів, чи в інтерпретації літературних топосів і символів (Прометей, Христос, Мойсей, образ «долі»), чи в зіставленні характерних героїв та їхніх позицій. Євген Нахлік вносить свій вагомий вклад в інтерпретацію образу Петербурга у «Дзядях», «Медном всаднике» та «Сні».

Розглядаючи такі складні категорії, як світоглядні позиції видатних митців романтизму, вчений не намагається увібгати їх у вузькі рамки означених і остаточних, нерухомих дефініцій, розуміючи й усіяко демонструючи рухомість, еволюційність їхніх поглядів, взаємовпливи, залежність їх від історичних і особистих чинників, від цюхвилинного настрою, конкретної ситуації, од віку митця. Незважаючи на весь огром матеріалу, яким володіє автор дослідження, він не піддався спокусі сен-

саційних висновків і спекуляцій на тему національних символів, чим незрідка грішили його попередники, які не володіли й половиною зібраної в нього інформації та з якими він послідовно й обґрунтовано дискутує.

У перших чотирьох розділах автора цікавлять політичні, соціологічні та історіософські погляди Тараса Шевченка на тлі польських та російських романтиків. Євген Нахлік аналізує тут політичну й суспільну ідеологію письменників, вплив суспільно-політичних умов на їхню творчість і світогляд, ставлення до кріпаччини та панщини, порівнює провіденційні схильності до апокаліптичних пророкувань, диференціює світоглядні зміни Шевченка та інших романтиків (на ситуативні й еволюційні), з'ясовує ставлення до проблеми революції, держави, сприйняття подібних чи тих самих явищ тогочасної суспільно-політичної дійсності у творчості різних митців, проблематику рецепції, історіософії романтиків, яка в них часто набувала форми міфотворчості й деміфологізації або, як у випадку Шевченка, становила синкретизм архаїчної та історичної свідомості, вдумується у складні переплетіння профанного й сакрального (як «деїфікація людського — антропологізація Божеського»), проблеми міленаризму, простежує погляди письменників на форми державності (монархія, республіка, демократія, анархія).

Особливу увагу приділяє автор неоднозначності психічних явищ, пов'язаних із широким спектром аналізованих явищ, відзначає наявність амбівалентного і діалогічного сприйняття феноменів, мінливість рецепції, іронії й маскування, внутрішніх роздвоєнь. Він виходить з переконання про нероздільність ідеології, моралі й естетики, які сполучують творчість і життя письменника в єдиний вузол, не дозволяючи дослідникові збиватися на однозначні діагнози, що спираються лише на один з аспектів їхньої ідентичності.

Національний профетизм, пов'язаний з архетипом біблійного месіанізму, був, на думку Євгена Нахліка, одним із найголовніших чинників, що зближували такі загалом різні творчі особистості, як Шевченко, Міцкевич, Пушкін, Словацький чи Красінський. Дослідник простежує еволюцію Шевченкового месіанізму від національного та етнічного (українського й загальнослов'янського) — до універсально-національного, земного, переможного й особового, доводить його секуляризований характер — незважаючи на біблійне коріння й орієнтацію на християнський гуманізм.

Діалогічний струмінь автор простежує й на рівні етичних переконань, які не обмежуються традиційною для дослідників проблемою зла та його співіснування з Божою благодаттю, а зачіпають і особистісні аспекти приватного життя письменників, яке перебуває у нерозривній єдності з творчістю. Подібно до Шевченка, який марно намагався примирити у своєму житті вітальні й духові цінності, епікурейсько-гедоністичне світовідчуття раннього Олександра Пушкіна уживалося у його творчій біографії з пізнім аскетизмом у вигляді конфлікту язичництва й християнства, вітальність і некрофільність стоять поруч у ліриці Адама Міцкевича, втілюючи давнє протистояння й співіснування Ероса й Танатоса, а у Словацького його постульований романтичний спіритуалізм вступає в суперечність із матеріалізмом та реалізмом, притаманними йому в оцінці життєвих явищ.

Висновок про екзистенційну природу творчості великих романтиків бере початок з докладно проаналізованої в монографії проблеми зла — теодицеї, що їй Євген Нахлік присвячує весь п'ятий розділ. З'ясувавши впливи в цьому питанні Міцкевича на Шевченка, а також відмінності в підходах до проблеми теодицеї у Шевченка і Словацького, автор книжки послідовно демонструє всю складність проблематики зла у Шевченка, висвітлюючи різні його інтерпретації історичних подій і побутових ситуацій, у соціальних і сакральних вимірах. Дослідник визнає за Міцкевичем вищість у розбудові християнської теодицеї, але обстоює думку щодо глибшої проникливості Шевченка в питаннях природи й походження зла, а також «модерності» філософських висновків, які випливають із Шевченкового глумачення етичної проблеми.

Незважаючи на видимість історичного й земного походження зла (наприклад, у «Гайдамаках»), дослідник у переконливій полеміці з Оксаною Забужко доводить, що Шевченко бачив і метафізичні його першопричини, закладені в самій людській природі з її гріховним, злочинним потенціалом. Питання, «наскільки людська доля обумовлена Божою волею й наскільки людина володіє свободою волі, а отже, може щось змінити у своєму персональному і загалом суспільному житті, а відтак нести відповідальність за свої вчинки», а також пов'язані з ним екзистенціаль «страждання» чи топос «каяття», фаталістичне, волюнтаристське, критицистичне сприйняття міфологеми «долі», яке іноді межувало з абсурдним бунтом, — усе

це в завершальній частині книжки логічно ставить дослідника перед питанням про екзистенційну природу поетичних рефлексій романтичних письменників, утверджує його в переконанні про «філософську велич Шевченка» та його зв'язок з модерністю і нашим часом.

У переконливому й сугестивному викладі своєї масштабної та різноаспектної інтерпретації творчості Шевченка, його письменницької індивідуальності на тлі найбільших літературних величин його часу Євген Нахлік пропонує нам оригінальний погляд на цілу епоху і дискурс, у якому ідеї просвітницької раціональності зіткнулися з внутрішньо притаманною людині міфологічністю, природне з культурним, національне з соціальним, особисте з суспільним, і якому на рівні поетики відповідав синкретизм класицизму, романтизму та реалізму. Водночас з'являється спокуса увиразнити цілісний погляд і вписаність Шевченка у процес формування модерності в тому її розумінні, яке запропонували Маршал Берман, Юрген Габермас чи Зигмунт Бауман. Власне, такий шлях вважаємо перспективним для дальших досліджень, хоча запропонований і реалізований у монографії стратегічний план має безперечну вартість у науковому та прикладному аспектах. На окреме дослідження заслуговують частково розглянуті в монографії топіка дитинства, поширена в романтиків онірична поетика — вербалізація сновидінь (варто назвати хоча б доленосні для України твори — «Сон» Т. Шевченка і «Срібний сон Саломеї» Ю. Словацького).

Як відомо, до грона найвидатніших польських романтиків, крім трьох розглянутих у монографії, належав четвертий поет, а до того ж, як і Шевченко, графік і маляр, на якому, однак, уже позначився вплив позитивізму, — Ципріян Норвід. У книжці лише побіжно згадано його як прихильника органіцистичного еволюціонізму, «просвіченого абсолютизму», морального поступу та абсолютизації Слова як культуротворчого чинника. Почасти Норвід назагал об'єктивно випадає з проблематики, осмислюваної у монографії, — у його творчості надто мало типологічних перегуків із Шевченковою, та все-таки зіставлення світоглядних шукань, оригінальної поезії та «топіки правди» Норвіда зі спадщиною українського романтизму, зокрема Шевченка, потребує окремого дослідження і може дати плідні результати для розуміння розвитку української, польської та загалом європейської поезії XIX ст.

Монографія Євгена Нахліка, захищена 2009 року як дисертація на здобуття наукового ступеня доктора філологічних наук під назвою «Тарас Шевченко і польські та російські романтики (Індивідуальність письменника в інтертекстуальних зв'язках і типологічних збіжностях)», відзначається актуальністю, науковою новизною, обґрунтованістю й докладністю розкриття поставлених завдань, продуманістю і прозорістю структури, має важливе практичне та теоретичне значення.

Нова шевченкознавча книжка Євгена Нахліка «**І мертвим, і живим, і ненарожденним**», і самому собі: **Шевченкове ословлення минулого, сучасного й майбутнього та власної екзистенції**» (Львів, 2014) приурочена до знаменного ювілею — 200-річчя від дня народження Тараса Шевченка. З шевченкознавчих видань, присвячених цій визначній даті, це найґрунтовніше наукове видання у Львові й одне з найпомітніших та найглибших в Україні. Багатоаспектна монографія складається зі студій, у яких на основі сучасних наукових підходів осмислюються актуальні проблеми дослідження літературної творчості Тараса Шевченка (романтизм, реалізм, революціонізм, художній історизм, міфомислення, профетизм, поетична футурологія, христологія, маріологія та антропологія, екзистенціали буття), розкриваються поетове осмислення власної долі, художній світ окремих віршів і поем. Додано докладний, уперше так скрупульозно опрацьований, реальний коментар до поеми «Марія». Введено в науковий обіг забутий польський прижиттєвий переклад Шевченкової автобіографії, надрукований, разом із польським перекладом фрагментів із рецензії М. Костомарова на «Кобзар» 1860 р., у варшавському місячнику «Księga Świata» (1860, частина I), притім висунуто й обґрунтовано гіпотезу, що автором цих перекладів міг бути тодішній редактор цього журналу польський письменник, перекладач та літературознавець родом із Житомира Іполит Скімборович (Hipolit Skimborowicz, 1815–1880). Як і в попередній шевченкознавчій монографії, порівняльно-літературознавче дослідження творчості українського поета поставлено в контекст польських письменників А. Міцкевича, Ю. Словацького, З. Красінського, Ю. Б. Залеського, С. Гоцинського, М. Чайковського, до того ж уміщено чергову новаторську розвідку «Тарас Шевченко і Каспер Ценглевич (До верифікації припущень І. Франка та В. Щурата)».

Більшість зібраних у книжці ґрунтовних розвідок були підготовані як статті до «Шевченківської енциклопедії» (їх надруковано у 2–6 томах, 2012–2015). Загалом у «Шевченківській енциклопедії» уміщено 31 статтю Євгена Нахліка. З них до книжки не ввійшло тільки 7 статей (переважно інформативних, або, з іншого боку, надто розлогих, як-от про П. Куліша та Олександру Куліш, які потребують окремого видання). Водночас порівняно зі статтями, призначеними для «Шевченківської енциклопедії», студії у книжці помітно розширені: повніше подано фактаж, більше проілюстровано авторські спостереження цитатами з Шевченкових творів, докладніше аргументуються дослідницькі судження, вільніше ведеться діалог з науковцями. До книжки ввійшли й інші шевченкознавчі праці Євгена Нахліка, написані поза проектом «Шевченківської енциклопедії».

Зібрані розвідки різнопланові: узагальнено інтерпретаційні («Романтизм у літературній творчості Шевченка», «Реалізм у літературній творчості Шевченка», «Революціонізм Шевченка», «Міфомислення Шевченка», «Пророцтво у Шевченковій поезії», «Майбутнє в поетичних візіях Шевченка»), спрямовані на розкриття певних образів-персонажів (Ісус Христос, Пресвята Діва Марія, покритка), міфологем та екзистенціалів («Міфологема долі у Шевченковій творчості», «Екзистенційний вимір людини в літературній творчості Шевченка»), художнього світу окремих творів («Перебендя», «Гайдамаки», «Великий льох», «Сичі», «Хіба самому написать», «Марія» та ін.), перцепції (сприймання) та рецепції (освоєння) — Котляревського у Шевченковій творчості, а переважно Шевченкового слова — у художній та логічно-аналітичній думці галицьких літераторів (Каспера Ценглевича, Николая Устіяновича, Данила Тянячкевича, Тита Реваковича, Гната Рожанського, Івана Франка, Василя Щурата, Василя Пачовського), еміграційного поета й есеїста Євгена Маланюка (у співавт. з Оксаною Нахлік). Усі розвідки книжки, відповідно до їх тематики та проблематики, логічно згруповано в чотирьох розділах: «I. Романтичні поривання реаліста, реалістичні прозріння романтика», «II. Літературна христологія, маріологія та антропологія», «III. Дивосвіт поетичних творів», «IV. Питання перцепції та рецепції».

У студіях узагальнено інтерпретаційного плану систематизовано й переосмислено здобутки попередників і по-новому трактовано складні питання сучасного шевченкознавства. Праці перцептивно-

рецептивного змісту вирізняються ґрунтовною джерелознавчою основою, скрупульозним збором та аналізом маловідомих фактів. Розгляд Шевченкової творчості відбувається у слов'янському і загалом європейському літературному та культурному контексті.

Дослідницькому стилю Є. Нахліка притаманне прагнення до вичерпного з'ясування історії питання, аналітичне виокремлення складових проблеми, логічна й переконлива аргументація, підкріплена неспростовними фактами. Вчений не тільки не обминає гострих і дискусійних проблем, але — що особливо вартісне — подає власну концепцію, незалежну від авторитетів інтерпретацію й оцінку.

У книжці переконливо показано, що образне слово поета віддзеркалює українську ментальність, історичний та реальний колорит і політичне становище України середини XIX ст., тодішні романтичні погляди на вітчизняну минувшину та виношені в серці мрії про майбутнє українського народу — і водночас багато поетових висловлювань найрізноманітнішого змісту (національного, соціального, морального, філософського, інтимного) звучить по-сучасному. Тож завдяки цій книжці укотре, тепер уже на нинішньому етапі розвитку України, переконуємося, що Шевченкова поезія завжди актуальна.

Істотно, що ювілейного року вийшла оригінальна, новаторська монографія про Тараса Шевченка, в якій на основі сучасних літературознавчих здобутків висвітлюється художній світ його творів, у порівняннях та зіставленнях розкривається світова велич геніального поета. Важливо підкреслити й те, що ця книжка є не лише інтерпретаційною, а й джерелознавчою, фактологічною, бо пов'язана з пошуком і ретельним розглядом нових, зокрема архівних, матеріалів, подає текстологічний аналіз та ґрунтовне коментування окремих творів. Глибока аналітична інтерпретація життєдіяльності письменників, їхніх творів, проблем перцепції та рецепції провадиться на широкому культурно-історичному тлі, в контексті українського національно-визвольного та культурно-освітнього руху.

У **шевченкознавчому набутку** Євгена Нахліка також двомовний українсько-румунський науковий збірник «Taras Şevcenko — un apostol al neamului ucrainean: Ediție dedicată aniversării a 200 de ani de la nașterea lui Taras Şevcenko; Тарас Шевченко — апостол українського народу» (Бухарест, 2013), який вийшов за його науковою редакцією (він опрацював тексти українських авторів). Євген Нахлік переклав

з польської мови монографію Володимира Мокрого «Література і філософсько-релігійна думка українського романтизму: Шевченко, Костомаров, Шашкевич» (переклад уміщено у другій книжці три-томника «Рецепція творчості Тараса Шевченка в Польщі», виданого як т. 25 «Київських полоністичних студій», Київ, 2015).

Одним з перших у незалежній Україні Євген Нахлік уклав оновлені популярні примітки до «Кобзаря», який неодноразово виходив у 1993–2011 рр. у Всеукраїнському товаристві «Просвіта» ім. Т. Г. Шевченка. З його новими примітками видано «Кобзар» у серії подарункових видань «Книга від Президента України» (Київ, 2001), з розширеними примітками — «Кобзар», ілюстрований малярськими та графічними творами Шевченка (Тернопіль, 2006). Найновіша редакція його приміток — у «Кобзарі» з ілюстраціями Володимира Седяра (Київ, 2009).

Багато уваги приділяє Євген Нахлік також **кулішезнавству**, зокрема темі «Пантелеймон Куліш і Польща». Крім публікацій у періодиці, тут вирізняється двотомна монографія «**Пантелеймон Куліш: Особистість, письменник, мислитель**» (Київ, 2007) — фундаментальне дослідження життя і творчості видатного українського письменника, вченого і громадсько-культурного діяча. Перший об'ємистий том охоплює увесь його життєвий шлях, будучи за жанром науковою біографією, а другий, такий самий за обсягом, розкриває його світогляд і творчість. За повнотою охоплення і систематизації фактографічного матеріалу, скрупульозним аналізом біографічних відомостей, глибоким осмисленням різних аспектів багатогранної діяльності П. Куліша як прозаїка, поета, драматурга, перекладача, публіциста, літературознавця, фольклориста, етнографа, історика, мовознавця, за оригінальними інтерпретаціями його художніх творів — це перше синтетичне дослідження про цього діяча, яке підсумовує здобутки попередників, фіксує сучасний стан кулішезнавства і накреслює шляхи дальших досліджень, а також закладає основу для повного видання його писемної спадщини. Навіть більше — це праця, аналогів якій немає в сьогоденнішньому українському літературознавстві стосовно вивчення життя і творчості інших письменників.

Широко висвітлюється на сторінках обох томів комплексна міждисциплінарна тема «П. Куліш і Польща», особливо в розділах першого (біографічного) тому — «Варшавська служба з прологом

(березень 1864 р. — 30 жовтня / 11 листопада 1867 р.)» та «Апостол українсько-польської згоди і співпраці. Інтерес до мусульманської культури (літо 1880 р. — березень 1883 р.)». Розгляд життєвого і творчого шляху П. Куліша уперше поставлено в такий широкий контекст його інтенсивних чи принагідних особистих зв'язків із польськими літераторами, науковцями, громадсько-культурними діячами (А. Бельовським, Я. Бодуеном де Куртене, І. Головінським, А. Голуховським, М. Грабовським, Е. В. Желіговським, Т. Ладою-Заблоцьким, Ф. Зем'ялковським, С. Зеновичем, Е. Ізопольським, Ю. І. Крашевським, Л. Кубалею, Я. Лямом, А. А. Марцінковським, В.-А. Мацейовським, Т. Ожеховським-Окшею, К. Оказом, Р. Подберезьким-Друцьким, Р. Пузиною, С. Рамултом, Е. Л. Руліковським, М. Савіцьким, А. Сапігою, К. Свідзінським, З. Сераковським, А. Созанським, Т. Шумським, А. Юркевичем, Р. Чарторийським, Є. Чарторийським та ін.). З'ясовується Кулішеве освоєння творчого досвіду А. Міцкевича, М. Грабовського, Т. А. Олізаровського, розглядаються його переклади та переробки їхніх творів, а також переклад оповідання І. Головінського. Висвітлюється полеміка на сторінках «Основи» із З. Л. Фішем (псевдонім — Тадеуш Падалиця). Скрупульозно зібрано характеристичні висловлювання Куліша про Й. Бельського і М. Бельського, С. Гоцинського, А. К. Грозу, Ю. Б. Залеського, Я. Кохановського, І. Крasicького, А. Мальчевського, Т. Падуру, М. Рея, Г. Сенкевича, Я. Н. Чарновського, К. Шайноху, А. Яблоновського, а також про українського письменника, автора віршів польською мовою Л. Барановича. Простежується Кулішеве використання праць польських хроністів Й. Бельського, Я. Длугоша, В. Кадлубека, М. Кромєра, Я. Х. Пасека, П. П'ясецького, М. Стрийковського, проповідника й полеміста П. Скарги, істориків-геральдиків Б. Папроцького та Ш. Окольського, істориків XVII ст. Л. Гурницького та Я. Рудавського, сучасних Кулішеві істориків В. А. Мацейовського, А. Пшездзецького, А. Стадницького, К. Шайнохи, А. Яблоновського, польськомовного літопису українського православного шляхтича Я. Єрлича.

Особливу увагу Євген Нахлік приділив висвітленню Кулішевих поглядів на багатотікові історичні та культурні стосунки українського народу з найближчими сусідами (росіянами, поляками, євреями, турками і татарами), і цей переосмислений досвід українського мислителя XIX ст. має винятково важливе значення для сьогодення.

Докладно і всебічно розкривається осмислення українсько-польських історичних відносин у численних різнорідних творах Куліша:

художніх (історичні романи «Чорна рада», «Алексей Однорог» із продовженнями «Встреча», «Братья», «Два стана», історична повість «Порубежники», політико-історіософський роман «Владимирия, или Искра любви», історичні поеми «Кумейки», «Настуся» і «Великі проводи», «Колії. Українська драма з останнього польського панування на Україні», «Драмована трилогія», окремі вірші — «Добродіям ляхам» «Ключ розуміння», «Національний ідеал»);

літературно-критичних («Взгляд русского на польский журнал “Слово” (“Słowo”)»);

публіцистичних та мемуарних («Полякам об украинцах», «Гадки при святкованню осьмих роковин Шевченкової смерті», «Мальована гайдамащина», «Крашанка русинам і полякам на Великдень 1882 року», «Воспоминания русского о польском археологе Константине Свидзинском», «Около полустолетия назад. Литературные воспоминания» та ін.);

а також в історичних працях («Хмельницина», «Виговщина», «Древняя Русь в Царстве Польском», «История воссоединения Руси», «Отпадение Малороссии от Польши», «Казачи по отношению к государству и обществу» та ін.).

У сферу дослідження потрапили й польські переклади Кулішевих творів (Р. Подберезького-Друцького, З. Фіша), а також відгуки про його літературний доробок у польській пресі — Р. Подберезького-Друцького, А.-А. Марцінковського (під псевдонімом Альберт Гріф), Я. Юркевича (під псевдонімом Бенедикт Доленга), М. Грабовського, Я. Ляма, С. Рамулта, Т. Шумського, З. Малаховського та ін.

Завдяки комплексному, всебічному підходові, з вдумливої, вдало структурованої монографії Є. Нахліка Пантелеймон Куліш постає як видатний діяч не лише української, а й загалом слов'янської культури й духовості. Цей двотомник має неперехідну цінність в українському та загальнослов'янському літературознавстві як важливе джерело пізнання історико-літературного та історико-культурного процесу в Україні XIX ст., зокрема українсько-польських літературних взаємин та історичних відносин.

Кулішезнавчі студії Євгена Нахліка продовжує спільна з дружиною Оксаною Нахлік книжка «Пантелеймон Куліш між Параскою

Глібовою і Горпиною Ніколаєвою: Біографічно-культурологічне дослідження; 3 додатком невідомого листування» (Львів, 2009). У ній на основі новознайдених листів, а також інших архівних джерел та маловідомих публікацій по-новому осмислюються складні та повні інтриги взаємини всередині двох любовних трикутників Куліша — чернігівського (з Параскою та Леонідом Глібовими) і київського (з Горпиною Ніколаєвою та її нареченим Делинським). Тактовно й розважливо розкриваються особисте життя Леоніда Глібова, його родинні стосунки з тестем — ніжинським священником Федором Бордоносом, колоритна постать чільного діяча Чернігівської української громади 1859–1863 рр. Степана Носа, доля Параски Глібової, її інтимні зв'язки з чернігівським громадівцем та землевольцем Іваном Андрущенком. Подаються й докладно коментуються не опубліковані доти інтимні листи Параски Глібової та вихованки київського Інституту шляхетних дівчат Горпини Ніколаєвої до Куліша, його відписи до Параски Глібової. Висвітлюється також історія громадівського руху 1860-х р. на Чернігівщині та в Києві (передусім у сфері літератури і театрального мистецтва) у контексті українсько-російських та українсько-польських взаємин і культурних зв'язків. Завдяки інтимній проблематиці та жвавому, доступному викладові ця книжка стала вельми популярною серед читачів.

Багатогранним і визначним є науковий внесок Євгена Нахліка у розвиток сучасного **франкознавства**, у яке він влив свіжий струмінь. За його науковою редакцією, упорядкуванням та з коментарями (у співавторстві) видано додаткові 51, 53 і 54-й томи до Зібрання творів І. Франка у 50 томах, «Покажчик купюр» до 50-томника (2008–2011). Феномен І. Франка досліджується у понад 80 публікаціях Євгена Нахліка (монографіях, брошурах, розділах, посібниках та підручниках, передмовах і статтях, рецензіях). Нині його зусилля спрямовані на виконання фундаментального проекту «Франківська енциклопедія». До тематичного блоку «Іван Франко і нова українська література: попередники та сучасники», науковим редактором якого є Євген Нахлік, він опублікував 35 статей (частину у співавт.). З ініціативи та під керівництвом Євгена Нахліка започатковано продовжуваний збірник наукових праць «Іван Франко: Тексти. Факти. Інтерпретації» (об'ємистий перший випуск: «Огляди. Статті. Твори. Листування. Спогади. Бібліографія», Київ; Львів, 2011).

У книжці Євгена Нахліка **«Творчість Юліуша Словацького й Україна. Проблеми українсько-польської літературної компаративістики»** (Львів, 2010) зібрано переважно попередні публікації дослідника, присвячені творчості Ю. Словацького та проблемам українсько-польських літературних зв'язків XIX — початку XX ст. і вже апробовані в українській та польській пресі, частина з них — у збірнику «Київські полоністичні студії». Це новаторські розвідки, яких вирізняють насамперед послідовний науковий підхід, об'єктивність, вдумливе осмислення складних літературних та історико-культурних проблем, пильна увага до художнього тексту, вираженість суджень. До 200-річчя від дня народження Ю. Словацького з'явилося в Україні не так багато публікацій, тож зібрані в цій книжці статті є своєчасним і вагомим внеском у відзначення цього ювілею.

Кожна з поданих статей книжки у її другому розділі «Проблеми українсько-польської літературної компаративістики» по-своєму цікава, проблемна, багата на влучні спостереження. Насамперед варто відзначити вдало помічені текстові перегуки між творчістю І. Франка, Лесі Українки та Ю. Б. Залеського (стаття «Актуальні проблеми українсько-польських літературних зв'язків XIX–XX століть»). Рецензія на книжку відомого польського літературознавця Станіслава Маковського «Wernyhora: przepowiednie i legenda» («Вернигора: пророцтва і легенда», Варшава, 1995) насправді переросла в розвідку про постать Вернигори в українській та польській літературах. Скрупульозністю, широтою охоплення джерел і глибиною думки вирізняється розвідка «Українські письменники XIX ст. про “українську школу” в польському романтизмі (від Тараса Шевченка до Івана Франка)», де вперше систематизовано й осмислено величезний матеріал із цієї проблематики (крім зазначених у назві, також погляди М. Костомарова, П. Куліша, В. Антоновича, Б. Познанського, М. Драгоманова, М. Шашкевича, Й. Левицького, А. Могильницького, П. Костецького, Ол. Барвінського).

Особливо ґрунтовним, новаторським, багатим на фактичний матеріал є окреме дослідження «Польські літератори, які писали українською мовою». Досі найбільш систематизованим джерелом цього явища була досить давня книжка «Українською музою натхненні: (Польські поети, які писали українською мовою)» (Упорядкування та примітки Р. Ф. Кирчіва та М. П. Гнатюка; передмова Р. Ф. Кирчіва; Київ, 1971). Але через тодішні цензурні заборони упорядникам не вдалося

вмістити чимало вартісних текстів і навести докладніші біографічні відомості про поетів. Євген Нахлік значно розширює наші уявлення про польських письменників — авторів україномовних творів та самі ці твори, до того ж розглядаючи цю проблематику крізь призму Франкових інтерпретацій та оцінок. З розвідки видно, що саме І. Франко був першопрохідцем у цій царині, розшукуючи і публікуючи такі твори, осмислюючи їх з погляду української національної перспективи та ставлячи питання про їхнє зацікавлення українською літературою. Ряд таких письменників, чиї твори детально розглядає Євген Нахлік, довжелезний. Деякі з них більш-менш відомі (Т. Падура, Я. Комарницький, батько, син і внук Відорти, А. Шашкевич, К. А. Гейнч, С. Осташевський, Л. Венглінський, Д. Бонковський, П. Горбковський, П. Свенціцький), а ось про Я. Позняка, К. Ценглевича, М. Попеля, Ю. Горошкевича, Ф. Бляткевича, Г. Яблонського, М. Глосковського, а особливо І. К. Цибульського, Б. Щуцького, А. Любовича, Й. Б. Жендзяновського та З. Малаховського, який друкувався під псевдонімом *Борис Якіменько*, дослідник уперше подає зібрані з різних джерел нові літературні та біографічні відомості. Під час дослідження автор робить присутні уточнення фактографічного характеру. Значна частина їхніх творів уперше піддається літературознавчому розгляду і бодай частково, уривками (у цитуванні) передруковується, а деякі загалом уперше публікуються з архівних рукописних матеріалів. Завдяки копткій роботі, висвітлено цілий пласт україномовних текстів, котрі, як можна пересвідчитися, активно поширювалися в рукописному вигляді протягом другої — третьої чвертей ХІХ ст. і навіть досить часто з'являлися друком, особливо у Галичині під час Весни народів 1848 року. Тож маємо змогу краще збагнути той літературний, культурний і політичний контекст, у якому розвивалася тодішня українська література обабіч кордону. Студія «Польські літератори, які писали українською мовою», що завершує книжку, надає їй, поряд з витончено інтерпретаційним, також ґрунтовного джерелознавчого характеру.

Безперечно, ця книжка Євгена Нахліка є корисним набутком сучасної україністики, полоністики та компаративістики. Зібрані у ній напрацювання знадобляться і для створення «Франківської енциклопедії», і для написання нової історії української літератури, і для історії українсько-польських літературних взаємин, потреба в якій уже давно назріла.

Полоністичні студії Євгена Нахліка (крім схарактеризованих книжок, також десятки статей) є вагомим новаторським внеском в оновлену українську полоністику, в сучасне дослідження українсько-польських літературних взаємин і типологічних подібностей та відмінностей, а також в осмислення українсько-польських історичних відносин, а тому слугують пізнавальним джерелом не лише для філологів, а й для істориків, культурологів, філософів.

У фундаментальній монографії Євгена Нахліка **«Перелицьований світ Івана Котляревського: текст — інтертекст — контекст»** (Львів, 2015), котра, як і його шевченкознавчі та кулішезнавчі монографії, має комплексний, синтетичний характер, переосмислено, узагальнено й підсумовано основні дотеперішні здобутки й дискусійні питання в освоєнні та дослідженні літературного набутку першого класика нової української літератури. Систематизацію напрацювань попередніх науковців поєднано з критичним підходом до їхніх спостережень та висновків, принагідними уточненнями та власними новаторськими інтерпретаціями, скрупульозну фактографію — з осмисленням та переосмисленням фактів і явищ, занурення у деталі — з концептуальними узагальненнями.

У центрі дослідницької уваги — художній світ І. Котляревського, перелицьований з інших літературних явищ. Контактно-генетичний і типологічний розгляд творчості письменника поставлено в широкий західно-, центрально- і східноєвропейський контекст від античності («Енеїда» Вергілія) до середини ХІХ ст., зокрема вперше так докладно з'ясовуються зв'язки його п'єс із польською літературою та культурою, передусім драматургією і театром. Більшу увагу, ніж доти, звернуто на національну проблематику творів І. Котляревського, їх політично-історичне тло. Широко висвітлюється мовна ситуація в Україні на зламі ХVІІІ–ХІХ століть і новаторська роль зачинателя нового письменства у становленні нової української літературної мови, творчість його літературних попередників, завдяки чому продемонстровано безперервність тогочасного українсько-го літературного процесу.

Докладно й різнобічно розглянуто «Енеїду» І. Котляревського як світову вершину національної адаптації жанру героїко-комічної бурлескно-травестійної поеми: стосунок до римського першотвору Вергілія та попередніх травестій П. Скарона, А. Блюмауера, М. Оси-

пова та О. Котельницького, жанрові особливості, етнографізм та фольклоризм поеми, природу сміхової культури, зв'язок з літературними напрями Просвітництва, ситуативне і цілісне творення образів-персонажів, проблеми двотекстовості і тритекстовості, образ автора й авторські маски, міфологічний топос долі та житейські роздуми письменника, мовні засоби сміхової культури, віршову форму української «Енеїди», її поетичні наслідування і протиставлення, літературно-критичне, естетичне й ідеологічне сприйняття. Заново осмислено проблему визнання «Енеїди» першим твором нової української літератури, а Котляревського — її зачинателем.

Запропоновано новаторське прочитання п'єси «Наталка Полтавка» як жанрового схрещення сентиментальної комічної опери та реалістичної міщанської драми під знаком просвітницьких вартощів. Шляхом аналізу сюжету, схеми персонажів на конкретних прикладах показано, що «Наталка Полтавка» була полемічною відповіддю на «Козака-стихотворця» О. Шаховського. Уперше простежено типологічні паралелі з романом Ж. Ж. Руссо «Юлія, або Нова Елоїза».

Заново й досі якнайширше розглянуто ймовірні літературні та фольклорні джерела водевілю «Москаль-чарівник», його основні відмінності від попередніх літературних версій з подібним мандрівним сюжетом. Уперше порівнюється опрацювання цього сюжету у «Москалі-чарівнику», «оперетці» «Nie każdy śpi, co chrapi» («Не кожен спить, хто хропе») польського драматурга Леона Перожинського й анонімній російській одноактній комедії «Солдат на ночлеге». Завершується книжка найповнішим на сьогодні оглядом мистецької рецепції «Енеїди», «Наталки Полтавки» і «Москаля-чарівника».

Монографія дає нове, глибоке й на тепер найоб'ємніше уявлення про творчість І. Котляревського, його попередників та найближчих наступників, а також її наслідування, переробки та переклади, інсценізації та екранізації від авторської сучасності до сьогодення. Завдяки цьому, книжка є ключем до сучасного розуміння феномена І. Котляревського та його епохи. Написана доступною мовою, монографія слугує надійним і цікавим путівником по творах І. Котляревського, неодмінною основою для їх поглибленого студіювання, всебічного пізнання творчого феномена полтавського новатора та дальших досліджень його літературної спадщини і водночас конче потрібним джерелом для викладання курсів історії української, російської та

центрально- і західноєвропейських літератур, історії української літературної мови, українського театру, української фольклористики, порівняльного літературознавства, театрознавства.

У найновішій книжці Євгена Нахліка **«Від преромантизму до постмодернізму. Сильветки письменників. Літературно-критичні статті та рецензії. Екскурси до класики. Теоретико-компаративістичний уступ»** (Львів, 2016) зібрано, крім його історико-літературних портретів (Г. Сковороди, П. Білецького-Носенка, Л. Боровиковського, В. Забили, О. Плюща, Б. І. Антонича), також літературно-критичні публікації 1983–2015 рр. — проблемні статті, рецензії на поетичні та прозові книжки Ю. Андруховича, Т. Антиповича, Ю. Буряка, Оксани Забужко, Д. Іванова, В. Куйбіди, І. Лучука, А. Морговського, Галини Пагутяк, Б. Рубчака, М. Слабошпицького, Ю. Щербака, Тетяни Яковенко та інших, завдяки чому автор постає як своєрідний і вдумливий літературний критик. Поезієзнавчий аспект книжки органічно доповнюють цікаві міркування про монографію Тараса Пастуха про Київську школу поетів та її оточення. Нові грані Євгена Нахліка як дослідника-наставника виявляють його передмови та післямови до монографій своїх вихованців, колишніх аспірантів І. Котика та Марії Котик-Чубінської про поезію Юрія Тарнавського, Оксани Мельник про творчість Михайла Яцкова. З уміщених рецензій на історико-літературні книжки (В. Івашкова, Л. Ушкалова), виокремлюється розлога рецензія на монографію польського українця Стефана Козака *«Український преромантизм: (Джерела, зумовлення, контексти, витоки»* (Варшава, 2003) — український переклад його новаторської книжки *«U źródle romantyzmu i nowożytnej myśli społecznej na Ukrainie»* (Вроцлав, 1978), яка досі не втратила свого значення. Загалом нова книжка Євгена Нахліка виявляє його захоптиві мандри по різних напрямках і течіях (преромантизм, просвітницький реалізм, романтизм, реалізм, екзистенціалізм, сюрреалізм, постмодернізм).

Показником високого літературознавчого рівня, наукового визнання і популярності книжок та статей Євгена Нахліка є те, що низка з них відзначені **престижними преміями**. За монографію *«Доля — Los — Судьба: Шевченко і польські та російські романтики»* вчена рада Інституту літератури ім. Т. Г. Шевченка НАН України цілком заслужено присудила авторові премію імені академіка Сергія Єфремова (2004), а за джерелознавчо-інтерпретаційну статтю *«З оточення Пантелеймо-*

на Куліша: Григорій Честахівський і Маруся Денисенко» (Спадщина: Літературне джерелознавство. Текстологія. — К., 2009. — Т. 4) — премію імені Григорія Костюка (2011). Двотомник «Пантелеймон Куліш: Особистість, письменник, мислитель» закономірно пошановано присудженням за неї авторіві найвищої літературознавчої премії Національної академії наук України — імені І. Я. Франка (за 2007 р.). А за підсумками ІХ Всеукраїнського рейтингу «Книжка року — 2007» двотомник переміг у підномінації «Літературознавство» та загалом у номінації «Хрестоматія». 2010 року Євген Нахлік разом із Оксаною Нахлік став лауреатом Чернігівської літературно-мистецької премії імені Михайла Коцюбинського (в номінації «Народознавство») за спільну книжку «Пантелеймон Куліш між Параскою Глібовою і Горпиною Ніколаєвою: Біографічно-культурологічне дослідження; 3 додатком невідомого листування». Його кулішезнавчі дослідження відзначено також міжнародною Літературно-мистецькою премією імені Пантелеймона Куліша за 2012 рік. А торік (2015) Євгенові Нахліку присуджено Полтавську обласну премію імені І. П. Котляревського в номінації «Подія року» — за монографію «Перелицьований світ Івана Котляревського: текст — інтертекст — контекст», і Львівську обласну премію в галузі культури, літератури, мистецтва, журналістики та архітектури в номінації «Літературознавство, сучасна літературна критика та переклади» імені Михайла Возняка — за книжку «І мертвим, і живим, і ненародженим», і самому собі: Шевченкове ословлення минулого, сучасного й майбутнього та власної екзистенції». Премії аж трьох обласних державних адміністрацій та обласних рад — Чернігівської, Полтавської та Львівської (не знаю, хто ще з літературознавців удостоєний офіційних премій аж трьох областей!) засвідчують всеукраїнський характер і резонанс досліджень Євгена Нахліка. Його видання за щорічними підсумками Всеукраїнського рейтингу «Книжка року» неодноразово входили до списку семи найцікавіших книжок у різних підномінаціях номінації «Хрестоматія».

Євген Нахлік нагороджений ювілейною медаллю «150 років від дня народження Івана Франка» (2006), Почесною Грамотою Президії НАН України та Центрального комітету профспілки працівників НАН України (2006), Почесною Грамотою Львівської облдержадміністрації (2008), Почесною Грамотою Західного наукового центру НАН України та МОНМС України (2011).